

В адміністративному відношенні Німеччина складається з 16 федеральних земель (ланд): Баварія, Баден-Вюртемберг, Берлін, Бранденбург, Бремен, Гамбург, Гессен, Мекленбург-Передня Померанія, Нижня Саксонія, Рейнланд-Пфальц, Саар, Саксонія, Саксонія-Анхальт, Північна Рейн-Вестфалія, Тюрінгія, Шлезвіг-Гольштейн.

Список використаної літератури:

1. Кривець Н.В. Німеччина / Н.В. Кривець, А.Ю. Мартинов // Енциклопедія історії України: у 10 т. – К. : Наук. думка, 2010. — Т. 7. – 404 с.
2. Коновалова І. Зміна епох. Україна – Німеччина: Вчора. Сьогодні. Завтра / І. Коновалова, Ю. Власішен. – К., 2002. – 96 с.
3. Короткий статистичний збірник «Україна та Німеччина» // Державний комітет статистики України. Федеральне статистичне управління Німеччини. — К., 2000. – 40 с.
4. Міхель Р.В. Соціально-ринкова економіка Німеччини в економічній системі ЄС: монографія / Р.В. Міхель, І.М. Грабинський. – Львів: Укр. технології, 2015. – 199 с.

V. Bondaruk

In this article the notions of political system and state system of Germany are observed. Their development and historical background.

Key words: *political system, state system, political parties, ethnic population.*

Задворна О.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ ТА ПОЛІТИНОЇ СИСТЕМИ КАНАДИ

У статті аналізується особливості формування державного устрою Канади, чинники, які впливали та впливають на розвиток політичної системи країни Канада. Вплив населення держави на політичну ситуацію та державний устрій Канади.

Ключові слова: державний устрій, політична система, політичні партії, етнічне населення.

Канада на сучасному етапі розвитку суспільства є однією з найбільших країн світу. Окрім цього, її історичне минуле зумовило досить диференційований склад населення, що безумовно впливає на її державний устрій та політичну систему. Так, як склад населення України, також різноманітний, можна провести паралель між цими двома країнами.

Мета статті – полягає, в тому, щоб визначити основні особливості розвитку державного устрою та політичної системи Канади.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій: дослідження на тему «Політична система та державний устрій Канади» здійснювали: Запарнюк В., Кашкіна Е., Кремянская Е., Максимова О. І., Мовчан У. І. та інші.

Канада – країна, що займає майже половину площі континенту Північна Америка, омивається Північним Льодовитим океаном на півночі та простягається від Атлантичного океану на сході до Тихого океану на заході. Девізом цієї країни є вираз: “A Mari Usque Ad Mare” (лат.) – “Від моря до моря”. Це друга за площею країна світу після Росії (9 984 670 км²). Канада межує зі Сполученими Штатами Америки на півдні та північному заході (найдовший кордон у світі) та має морські кордони з Францією (о-ви Сен-П’єр і Мікелон) і Гренландією. Країна охоплює 6 часових поясів. Територія, на якій зараз розташована Канада, була заселена її корінним населенням понад 25 тис. років тому. Починаючи з XV ст. британські й французькі експедиції спершу досліджували, а потім одночасно почали заселяти атлантичне узбережжя країни. Але в 1763 р., після семи років війни, Франція позбулася майже усіх своїх колоній у Північній Америці, включаючи Канаду. Після кількох конституційних конференцій 1 липня 1867 р. був підписаний Конституційний акт (Акт про Британську Північну Америку), який офіційно проголошував об’єднання трьох британських північноамериканських колоній (Канада – сучасні провінції Онтаріо і Квебек, Нова Шотландія та Нью-Брансвік) у канадську конфедерацію та створення єдиного домініону під назвою “Канада”.

Формально Канада – конституційна монархія, фактично – федеративна демократична держава з парламентською формою правління. Канада, складається з 10 провінцій і 3 територій. Провінції: Онтаріо (Ontario), Квебек (Quebec), Нова Шотландія (Nova Scotia), Нью-Брансвік (New Brunswick), Манітоба (Manitoba), Британська Колумбія (British Columbia), Острів принца Едуарда (Prince Edward Island), Саскачеван (Saskatchewan), Альберта (Alberta), Ньюфаундленд (Newfoundland). Території: Нунавут (Nunavut), Північно-західні території (Northwest Territories), Юкон територія (Yukon Territory). За оцінками 2010 р. населення Канади становить приблизно 34,089 млн осіб. Це багатомовна і багатокультурна країна, у якій на федеральному рівні 5 визнано дві державні мови – англійську й французьку. Більше 9 млн канадців розмовляють французькою. Більшість населення країни проживає в її південній частині, 77 % канадців є жителями міст. Найбільші міста країни – Торонто (5,5 млн осіб), Монреаль (3,6 млн осіб), Ванкувер (2,1 млн осіб). Етнічні групи Канади: британці – 28%, французи – 23%, інші європейці – 15%, північноамериканські індіанці – 2%, інші (переважно азіати, африканці, араби) – 6%, змішаного походження – 26%. У Канаді нараховується понад 1 млн аборигенів (представників корінних народів). Виділяють три групи корінних народів – це так звані Перші нації (First Nations), метиси та інуїти або ескімоси. Їх статус регулюється окремим законом. [4]

Загалом, сучасний стан партійно-політичної системи Канади є результатом трансформаційних змін, які розпочалися ще на початку 80-х років XX ст. Трансформацію партійної системи Канади можна поділити на кілька етапів: перший – 1980-1993 роки; другий – 1993-2004 роки та сучасний. Перший етап характеризувався збереженням звичного балансу політичних сил при одночасному загостренні політичної ситуації в Канаді через квебекську проблему. Другий етап власне й був трансформацією системи, яка внаслідок політичної кризи втратила як баланс сил, так і

звичну конфігурацію. В результаті виборів 1993 року до парламенту пройшли дві нові регіональні протестні політичні сили – Партія реформ (ПР) та Квебекський блок (КБ). Водночас одна з традиційних канадських партій – ПКП майже повністю втратила підтримку виборців, у результаті чого партійна система Канади перетворилася в багатопартійну систему з домінуванням однієї політичної партії – Ліберальної. На сучасному етапі, із об'єднанням у 2004 році ПКП та ПР в нову Консервативну партію, відбувається відновлення звичного для Канади двопартійного домінування зі збереженням багатопартійної системи, чи, як ще її називають у Канаді, – системи чотирьох партій [5, с.72-73].

Глава держави - королева Великобританії, представлена в особі генерал-губернатора. Королева Великобританії - Єлизавета II (Elizabeth the Second).

Генерал-губернатор призначається королевою за рекомендацією прем'єр-міністра Канади, як правило, терміном на 5 років.

Законодавча влада належить королеві в особі генерал-губернатора і парламенту. Парламент складається з двох палат - сенату і палати громад.

До Сенату входять 105 членів-представників провінцій і територій за нормою: по 24 від Онтаріо і Квебеку; по 10 від Нової Шотландії і Нью-Брансуїку; 4 від провінції Острів принца Едуарда; по 6 від Манітоби, Британської Колумбії, Альберти, Саскачевану і Ньюфаундленду і по 1 від Північно-західних територій, території Юкон і території Нунавут. Сенатори призначаються генерал-губернатором за рекомендацією прем'єр-міністра. Кожен сенатор повинен мати власність не менше ніж на 4 тис. доларів і бути не молодшим 30 років і не старшим 75. Спікер сенату призначається урядом.

Палата громад складається з 301 члена, які обираються прямим загальним голосуванням терміном на 5 років. Виборче право надається громадянам Канади і британським підданам, яким виповнилося 18 років (з 1972 р.) і які прожили в Канаді не менше одного року до виборів. Спікер обирається з числа депутатів на першому засіданні новообраної палати громад.

Виконавча влада належить королеві в особі генерал-губернатора і здійснюється урядом, який складається з прем'єр-міністра і міністрів. Партія, яка здобула на виборах більшість, є правлячою і формує уряд. Члени кабінету є членами палати громад (або сенату, але дуже рідко). Прем'єр-міністр призначається генерал-губернатором, міністри - прем'єр-міністром. Уряд відповідає перед парламентом.

Канадський альянс. Партія створена в липні 2000р. на базі Реформістської партії Канади і ряду членів Прогресивно-консервативної партії. Ініціатором створення опозиційної партії став лідер Реформістської партії Престон Меннінг. Лідер - Джон Рейнолдс.

Квебекська партія (Le Parti Quebecois). Створена в жовтні 1968 р. на основі об'єднання двох сепаратистських організацій провінції Квебек - Рух за єдність і суверенітет (Mouvement Soverainety - Association) і Національне об'єднання (L'Unite Nationale). Налічує 200 тис. членів. Лідер - Бернар Ландрі.

Квебекський блок (Bloc Quebecois). Партія. Створена у травні 1990 р. групою колишніх членів Прогресивно-консервативної партії на чолі з Люсьєном Бушаром, які були членами палати громад федерального парламенту. 15-16 липня 1991 р. у м. Трейсі (провінція Квебек) відбувся установчий з'їзд блоку, який проголосив себе партією. Єдина мета партії - здобуття незалежності франкомовної провінції Квебек. Лідер - Жілль Дюсепп (Gille Duceppe).

Комуністична партія Канади - КПК (The Communist Party of Canada - CPC). Заснована 28 травня 1921 р. нелегально. На установчому з'їзді 22-23 лютого 1922 р. була створена легальна КПК під назвою Робітнича партія Канади (РПК). У 1924 р. РПК взяла назву Комуністична партія Канади. З 1943 р. по 1959 р. називалася Робітнича прогресивна партія Канади. У 1959 р. відновлено назву Комуністична партія Канади. Лідер КПК - Мігель Фігероа.

Ліберальна партія (The Liberal Party). Правляча партія. Виникла в середині XIX ст. Організаційно оформилася до 1873 р. Лідер - Жан Крет'єн (Jean Chretien). Президент - Ден Хейз

Нова демократична партія - НДП (The New Democratic Party). Заснована у 1961 р. на базі Соціал-демократичної федерації кооперативної співдружності і деяких профспілок. Налічує 100 тис. членів (1996 р). Входить до Соціалістичного інтернаціоналу. Лідер - Алекса Макдонау (Alexa MacDoaugh, жін.). Голова - Дейв Маккіннон.

Прогресивно-консервативна партія (The Progressive Conservative Party of Canada). Заснована у 1854 р. Голова - Джо Кларк.

Реформістська партія Канади (Reform Party of Canada). Заснована в 1987 р. Налічує 62 тис. членів (1991р.) Лідер - Престон Меннінг (Preston Manning). На початку 2000р. партія становила основу партії Канадський альянс.

Найчисленнішою в Канаді протягом минулого століття була Ліберальна партія Канади (Parti Liberal du Canada), яка в якості загальнонаціональної партії заявила про себе вже в 1873 р. Спочатку вона об'єднувала захисників "прав провінцій", прихильників вільної торгівлі і більшої самостійності по відношенню до Великобританії; спиралася на теоретичне спадщина англійської манчестерського лібералізму, північноамериканського радикалізму і французької революції 1848 р. З 30-х роках XX ст. Ліберальна партія стала включати в свою програму соціальний блок, в тому числі допомога безробітним, виплати субсидій фермерам і т. д. Основною рисою її передвиборних програм стала "прогресивна соціальна політика". В 60-ті роки XX ст. представники Ліберальної партії ініціювали конституційні реформи. На парламентських виборах 2008 р. партія отримала 78 депутатських мандатів у палаті громад проти 142 консерваторів.

Наразі у Канаді на федеральному рівні представлені чотири політичні партії: Консервативна партія Канади, Ліберальна партія Канади, Нова Демократична партія і Квебекський блок. Чинний уряд країни сформований Консервативною партією Канади. Для набуття офіційного статусу політична партія має бути зареєстрована у виборчих

органах, але статус парламентських фракцій набувають лише ті партії, які змогли виграти вибори хоча б на одній з федеральних виборчих ділянок.

Громадяни Канади обирають представників, які будуть представляти їхні інтереси на різних рівнях: федеральному, провінційному або територіальному та муніципальному (місцевому). Конституція Канади гарантує різні сфери відповідальності для федерального Парламенту та провінційних законодавчих органів. Відповідно до Конституції Парламент має владу на територіях, але на практиці багато цієї влади віддається у самостійне розпорядження територій. Діяльність місцевих муніципалітетів не окреслена в Конституції, але кожна провінція створює свої власні місцеві виборні органи та наділяє їх певним колом обов'язків. Парламент Канади розробляє законодавство для країни в цілому, тоді як законодавчі органи провінцій або територій створюють закони, які застосовуються тільки в межах відповідних провінцій та територій.

Отже, Канада є федеративною державою, яка включає в себе десять провінцій і три території. Діюча політична система була затверджена в 1867 році і називається Вестмінстерською. І лише в 1931 році дана система була визнана і отримала юридичну силу, а також назву «Домініон», як і інші британські колонії. В результаті чого Канада отримала певну політичну самостійність від Британії.

Форма правління в Канаді - це конституційна монархія з парламентською системою. У Канаді існує дві офіційні мови - французька і англійська, що пов'язано з приєднанням французьких колоній до території країни.

Список використаної літератури:

1. Запаранюк В. Основні політичні партії Канади на початку ХХІ ст. / В. Запаранюк // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Рута, 2008. – Т. 17-18. – С. 207-213.
2. Запаранюк В. Реформування політичної системи Канади в 90-ті рр. ХХ ст. / В. Запаранюк // Шевченківська весна: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, присвяченої 90-річчю Української революції 1917-1920 рр. – К., 2007. – С. 72-75
3. Кашкина Е. Политическая система Канады: учебное пособие / Е. Кашкина, А. Мотт. – Воронеж, 2004. – 39 с.
4. Кремьянская Е. Избирательная система Канады. Порядок организации выборного процесса / Е. Кремьянская // Право и управление. ХХІ век. – 2011. - № 3 (20). – С. 19-26.
5. Максимова О. Система державного управління Канади: досвід для України / О. Максимова – К.: НАДУ, 2010. – 60 с.

Zadvorna O.

In this article the notions of political system and state system of Canada are observed. Their development and historical background.

Key words: political system, state system, political parties, ethnic population.